

Sofi Oksanen
PASJI PARK

prevedla Julija Potrč Šavli

Helsinki

2016

Mogoče bi se razpletlo drugače, če bi jo takoj prepoznala in bi se mi posvetilo, da moram zbežati. Ampak tega nisem naredila; niti glave nisem obrnila, ko je na drug konec klopce prisedla neznanka počasnih gibov, ki so razkrivali človeško bolečino. Naj ji bo jasno, da mi ni do pogovora, sem si mislila in začela glasno prelistavati knjigo, ki mi je ležala v naročju. V park se nisem prišla družiti.

Knjiga je bila iz knjižnice, ki je bila le lučaj stran od parka in zagrajenega območja v njem, namenjenega prostemu gibanju psov. Torbo iz blaga sem imela vedno natrpano z romani, da so bili moji postanki v parku videti normalni. Če me je slučajno kdo kaj vprašal, sem rekla, da imam zelo rada živali in jih rada opazujem, da pa zaradi alergije ne morem imeti domačega ljubljence. Tudi moja soseda s klopce ni imela psa, to sem opazila, sicer pa sem pozorno spremljala ulico ob parku. Skrivaj sem pokukala na uro, čeprav sem prišla pravočasno. Ustrašila sem se že, da sem prišla zaman.

Ženska je iztegnila noge in se začela pretegovati, kot ljudje pogosto počnejo med tuhtanjem, kako načeti pogovor: zehanje, dvig ovratnika jakne ali krenje rok tlakujejo pot do opazk o vremenu ali drugih

nepomembnih rečeh. Toda sledilo ni nobeno vprašanje o knjigi, niti puhlice o temperaturi.

Presedla sem se na drug konec klopce, da bi vzpostavila nekaj razdalje med sabo in vsiljivko. Zadnje čase sem začela na ostale postopače v parku gledati drugače. Upokojenci in brezposelni so se premikali počasi, potrebovali so neki izgovor, da so šli ven. Mogoče bom tudi jaz nekega dne postala takšna, ko ne bom več imela pravega razloga za obiske parka ali drugih obveznosti v koledarčku. Tudi jaz bom hotela, da sosedje slišijo tresk vhodnih vrat kot dokaz o tem, da se mi mudi in da imam prijatelje, h katerim sem namenjena, v resnici pa bom prišla sem, da bi se počutila kot del dogajanja, in opazovala, kako živijo drugi.

Pasjemu parku se je bližal beli pritlikavi šnavcer, ki je bil od mimoidočih deležen občudujočih pogledov. Moja sosedka je postala pozorna. Nagnila se je nekoliko naprej, čakala sem, da se bo končno opogumila in kaj rekla, mogoče ravno o šnavcerju, ki je bil postrižen kot za fotografranje, ali o njegovem vzornem obnašanju, toda ženska je še naprej molčala.

I
Nevidna

Vas, regija Mikolajiv

2006

Ko sem v izbo stopila prvič po koncu otroštva, sem se pogleda prestrašila. Na mizi, na predalniku in na stenah sem zagledala svoje uokvirjene slike. Večina so bile to porumenele, iz revij izrezane reklame, katerih namen je bil prodati vse, kar je sploh mogoče prodati na podlagi ženskih oblin, od sredstev za odstranjevanje madežev do rezervnih delov za avtomobile. Slike sem pošiljala mami kot dokaz, da res delam kot fotomodel, in si domišljala, da bodo pristale v albumu z izrezki, toda ona je iz njih naredila oltar v velikosti celotne sobe, na katerem so se teple kričče barve in odstotki znižanj. Prav nobenega razloga za slavlje niso razkrivale, kaj šele, da bi se jih spominjala s ponosom. Ob pogledu nanje me je obšla slabost.

Okvirje sem snela s sten in z enim potegom odstranila slike, ki so se bahale na predalniku, ter jih vse stlačila v omaro. Na vrhu sem pustila reklamo za klobčič volne, pri kateri so barve v ozadju žarele z mehko svetlobe v kaminu, in zaprla vratca.

Do večerje so bile slike spet na svojem mestu – celo reklama za kostonjev pire, ki sem jo sovražila. Nisem se mogla načuditi mamini hitrosti. Podvizala se je, medtem ko sem si šla s teto ogledat vrt. Teta je vstopila v izbo, me prijela za hrbet in šepnila, da se mamam ne sme odvzeti pravice, da so ponosne na

svoje otroke. Nisem ji mogla povedati, kako narobe se je vse izteklo. Gledala me je, me objela.

»Povečali bomo obdelovalne površine, Ivan bo pomagal. Nič nam ne manjka,« je zatrdila. »Kako lepo, da si spet nazaj, Olenka.«

Teta se je postarala, mama tudi. Pes čuvaj na dvorišču je bil nov. Sicer pa se od mojega odhoda ni nič spremenilo. Na vrhu električnega droga je bilo še vedno gnezdo bele štoklje, čeprav so ptice že odletele na jug, poleg vhodnih vrat pa so bili še vedno obešeni plašči pokojnih moških. Prvi je bil moj oče, drugi tetin mož. Očetova sestra je hotela s tem neznancem dati vedeti, da so pri hiši tudi moški. Po očetovem pogrebu sva se preselili k njej in zdaj sem se vrnila v hišo osamljenih vdov, kjer si bomo za dan žena druga drugi poklanjale rože. Ob tem sem pomislila, da bi teto vprašala, ali Boris še vedno kuha *horilko*. Ko je stopila po steklenico, sem se končno sezula in si naredila galoše. Bile so nove in lahke, najbrž kupljene zame.

Naslednje jutro sem šla do avtobusnega postajališča in na hitro pogledala, kaj se vidi skozi luknje v vrtni ograji in kaj se vidi čez ograjo s ceste. Nič ni vzbujalo pozornosti, prav tako nihče ne bo zataval sem po pomoti, da bi si ogledoval našo parcelo. Ko bodo rože rdeče cvetele, se bo to morda spremenilo. A teta je imela vseeno prav, potrebovali smo več maka. Zdaj, ko sem bila spet doma, bo treba nahraniti več ust, že zvečer pa sem naročila več tridesetlitrskih kanistrov za pitno vodo. V tujini sem se navadila kar naprej piti

vodo, povsem sem pozabila na slabo kakovost naše vode iz vodnjaka. Nisem vedela, kako bom plačala naročeno. Morala bom spremeniti navado, s katero smo manekenke skrbele za linijo. A nekaj trebušne maščobe je bilo zdaj ena od mojih najmanjših skrbi.

Nisem hotela, da teta upošteva Ivanove nasvete – si od njega izposodi denar in poveča nasade maka –, čeprav sem mu zaupala in verjela, da hoče resnično pomagati. Polje visoke, šelesteče koruze bi dobro skrilo tudi večji nasad maka in Boris, ki je delal pri nas, bi lahko poskrbel za večjo obdelovalno površino. Boris je bil Ivanov brat, teti je bil skoraj kot lasten sin. Vendar nisem želela, da bi bili še bolj odvisni od skupine, za katero je delal Ivan in ji dostavljal kompot – heroin iz makove slame. Za nas nisem načrtovala takšne prihodnosti. O maku se sploh ne bi pogovarjali, če bi s svojim obrazom zaslužila. Ne bi izdelovali kompotov in teti bi lahko dala denar za novo hišo ali pa bi ji kupila stanovanje v mestu. Z mamo se jima ne bi bilo več treba obremenjevati glede vsake morebitne negotovosti, ki bi lahko vplivala na izplačilo že tako nizkih pokojnin.

Rekla sem jim, da me je domov prignalo domotožje. Ne vem, ali mi je kdo verjel. Že več let jim nisem mogla poslati denarja. Nastali položaj bom morala popraviti. Najti si bom morala delo.

Začela sem hoditi v mesto in pregledovati oglase za službe. Na avtobusu je pogosto sredi oblaka dišav sedela tudi čreda upajočih deklet na poti v Palace, kjer so v konferenčnih prostorih prirejali ogledе nevest za samske moške iz tujine. Ko smo se približevali cilju, so si kratkolaske pričesko popršile z dodatnim lakom, dolgolaske pa so prijele za krtačo in se česale v ritmu potrkavanja šmink, šatuljic in žepnih ogledal. Več let sem preživela v zadnjih sobah, polnih podobnih sanj o čudoviti prihodnosti, a s to razliko, da se je na avtobusu med oblakom dišav razločil tudi vonj žarke masti v šminki, da si je punca za mano pudrala lica z blazinico, ki že leta ni bila umita, in da je bilo veliko deklet oblečenih v obleko z vzorcem, znanim s kožuha divje mačke. Poslušala sem njihove pogovore in razmišljala, ali bom tudi sama srečo primorana iskati na podoben način, čeprav sem se zavedala, da niti v tujini ni tako enostavno najti princa, tukaj pa tudi ne. Toda dekleta tega še niso vedela, ob vznemirjenju v njihovem glasu sem si v spomin priklicala čas, ko sem pobegnila v Pariz. Tudi jaz sem bila na trnih in se bala, da ne bi česa zamočila. Tudi jaz sem si želela več, kot mi je lahko nudilo domače okolje. Ta pot mi je bila znana.

Na cilju se je gručica deklet zapodila z avtobusa in za seboj pustila vonj po stari kozmetiki in laseh mladenk ter držec druga drugo pod roko odpekerala proti hotelu. Več kot očitno je posel cvetel; ob tem

sem se domislila nečesa, kar bi lahko bilo v pomoč. Na poti v internet café sem se ustavila pri električnem drogu, da bi pregledala od vremena načete oglase in skušala med njimi najti podjetja, ki so delovala kot ženitne posredovalnice. Če na drogovich, električnih omaricah, telefonskih govorilnicah ali na spletu ne bom našla tistega, kar sem iskala, bom morala spet zapravljati denar za nove časopise in pregledovati oglase za delo.

Takoj mi je uspelo.

Posredovalnice niso iskale le nevest, temveč tudi ženske z znanjem tujih jezikov za tolmačke. S spodnjega roba oglasa sem strgala listke s telefonsko številko. Po krajšem premisleku sem z droga strgala kar cel list in še nekaj podobnih, da bi si zmanjšala konkurenco. Odločila sem se, da še isti dan začnem klicariti naokrog. Gotovo mi bo uspelo. Bila sem več kot usposobljena. Upanje je vzbrstelo kot cvet, njegovi cvetni listi so mi pobožali lica in mi povrnili samozavest, ki sem jo vmes izgubila.

Razgovor za službo sem imela že naslednji dan, vendar nisem bila sprejeta. Vseeno se nisem vdala, vrgla sem lase čez ramo in se dogovorila za nov razgovor. Razpoloženje čebljajočih deklet z medmestnega avtobusa se je preneslo tudi name, sploh pa je bilo ženitnih posredovalnic še veliko. Na Leninovem prospektu so bile kar tri, pa tudi na Sovjetskem in Moskovskem. Spoznala bom področje in prihranila, kolikor se bo dalo, mogoče mi bo nekega dne uspelo odpreti svoje podjetje – recimo takšno, ki bo

ponujalo nasvete za osvojitve src ukrajinskih lepotic ter nudilo pomoč pri izbiri osebnih daril za izbranke. Moške bomo opomnili, da mora kavalir prinesiti rože, prijeti damo pod roko, odpreti vrata in ji pomagati iz avta. Ali pa bi lahko iskala primerne obraze za zahodnjaške revije in odprla šolo za manekenke v enem od številnih milijonskih mest v Sibiriji, kjer so se narodnosti zaradi sibirskih taborišč lepo pomešale, kar je vodilo do edinstvenih kombinacij. Te punce so me vedno premagale. V njih se je pomešala kri iz vseh koticov Sovjetske zveze – iz vzhodne Evrope, baltskih držav, Azije, pa še od nekaterih domorodnih ljudstev. Toda za ta načrt sem potrebovala osnovni kapital, ki ga še nisem imela. Kmalu ga bom.

Ravno sem bila na poti na avtobusno postajališče, ko je za mano pritekla punca, ki se mi je od nekod zdela znana. Pozdravila me je in rekla, da me je videla stati v vrsti pred ženitnimi posredovalnicami. Tudi ona je pri njih poskušala srečo. Danes se je šla prijaviti kot kandidatka za nevesto pri isti posredovalnici, kjer se je prej prijavila za mesto tajnice.

»To vsaj nič ne stane,« je rekla. »Še ti se prijavi.«

»Kaj pa vem.«

Iz torbice sem potegnila oglase nekaterih posredovalnic, da bi jo vprašala za nasvet, a še preden mi je uspelo kaj reči, je že zmajala z glavo.

»Sploh se ne trudi.«

»Zakaj?«

Naštela sem ji jezike, ki sem jih govorila vsaj za silo. Znala sem angleško, francosko, rusko, ukrajin-

sko, estonsko, nemško in celo malo finsko. Vedno sem se hitro učila jezikov. Gotovo sem od vseh žensk v regiji znala največ tujih jezikov, primanjkovalo pa je že ljudi z znanjem angleščine.

»Moža bi takoj dobila.«

»Nočem se poročiti. Postati hočem tolmačka. Ali agentka za vizume.«

Punca se je zasmejala in si popravila škornje, ki so ji zlezli dol. Nosila je kratko krilo. Ugotovila sem, da sem se narobe oblekla. Morala bi pokazati še svoje druge adute.

»Prijateljica od sestrične dela v eni od agencij, ki trenutno iščejo tolmačke, in je povedala, kdo je dobil službo,« je rekla. »Neka punca, ki hodi s šefovim sinom.«

Gledala sem prepletene električne žice za trolejbusse, prijelo me je, da bi ruknila en kozarček. V tej državi se ni nič spremenilo.

»Ampak ti še vedno hodiš na razgovore.«

»Vse je treba poskusiti. Mogoče bo šefov sin ravno v tistem trenutku prišel v pisarno in se zaljubil vame. Tako je tudi znanka dobila službo.«

Punca si je uredila lase, da bi bili videti bujnejši, in mi pomežiknila. Iz torbice sem izvlekla zavojček tankih cigaret in ji eno ponudila. Ob misli na to, da se bom morala vrniti v izbo, polepljeno z mojimi podobami, me je obšla tesnoba in vse bolj se mi je dozdevalo, da bom morala tam stanovati dlje, kot sem načrtovala. Teta je že klicala znance, prav tako mama in Ivan. Vsi so obljubili, da se bodo oglasili

takoj, ko bodo izvedeli za primerno delovno mesto. Nihče se še ni javil.

»S potovalnimi dokumenti se veliko zasluži. Lahko odpreš svojo agencijo za vizume,« je predlagala punca, »ampak za kaj takega potrebuješ zveze in debelo denarnico. Jaz imam boljšo zamisel.«

»Povej.«

»Pri protestih iščejo čedne obraze. Denar dobiš takoj, na roko, in sprejmejo vse.«

Bežno sem se spomnila, da je mama že omenila nekaj v zvezi s tem. Po oranžni revoluciji so se na električnih drogovich začeli pojavljati oglasi, s katerimi so iskali udeležence za proteste. Niso povedali, za kakšne dogodke je šlo. Toda plačilo je bilo najpomembnejše in to je bilo vedno navedeno.

»Moj brat nekaj zasluži na kričanjih.«

Namrščila sem se.

»Še nisi slišala za to? Delo je skoraj isto kot udeležba na protestih, samo glasnejši so in na vaje morajo hoditi. V bistvu je to bolj za moške. Imaš fanta?«

Zmajala sem z glavo.

»Potem boš pa z mano nosila transparente. Vožnja z avtobusom se včasih vleče, vesela bom družbe. Pokliči me, če te zanima.«

Iz žepa je potegnila strgan oglas, zadaj napisala svojo številko in mi ga podala. Stiskalo me je v grlu. Z veseljem bi jo povabila na kavo in konjak, ampak se ji je mudilo, morala je po otroka v vrtec, za voga-lom bo kmalu odpeljala njena *maršrutka*. Pomahala mi je, si zavihtela torbico na ramo in že je ni bilo več, na moje srce pa se je zvalila osamljenost kot kamen.

Doma je vladalo izredno stanje. Boris je zibajoč se sedel v kotu, z rokami se je držal za glavo. Mama in teta sta bili še vedno v oblačilih za na pogreb; tako sta se oblekli zjutraj in odpotovali, da bi nekega daljnega sorodnika pospremili na zadnjo pot. Mislila sem že, da se je kaj zgodilo na pogrebu, dokler se ni le izkazalo, kaj je bilo narobe. Kuhinja za pripravo kompota je bila prazna, še televizijo so odnesli. Oropali so nas. Hiša je bila nekaj časa prazna – vse smo odšle, še preden je Boris prišel na delo – in to je bila napaka.

Ni me skrbelo glede tatov. Ivan jih bo izsledil in jim vbil v glavo, da so se spravili na napačne ljudi, omamili psa napačnih ljudi. A za kompot se lahko obrišemo pod nosom. Spomnila sem se, s koliko ljubezni je Boris opazoval temneče semenske glavice, kako lepo je skrbel zanje in za svojo kuhinjo. Tatovi so dobili najboljšo robo v vsej regiji. Nam pa ni ostalo nič.

Oglas na električnem drogu ni bil edini obledeli pildek, s katerim so iskali lepoticke za svoje storitve, bil pa je prvi, na katerem je odkrito pisalo, da ne gre za agencijo za posredovanje spremljevalk, delo za šankom ali ženitno posredovalnico. Tudi mlade mamice so bile dobrodošle, prav tako poročene ženske. To je vzbudilo mojo pozornost, čeprav mi je bilo jasno, da še nič ne pomeni. Morda je šlo samo za način, kako privabiti nove punce. A postajala sem obupana in bila sem že močno naveličana naslovov v stilu: Zakaj bi morale biti lepotice revne? Razgovori za službo niso obrodili sadov. Teta se je z Ivanom že pogovorila o ukradenem kompotu in morebitnem posojilu. Nisem hotela, da bi se podala na to pot. Njuna stiska je bila posledica moje ponesrečene kariere, jaz sem bila kriva in jaz sem morala položaj popraviti.

V oglasu je pisalo, da je enkratno nadomestilo precej veliko, na voljo je bil le še en listek s telefonsko številko.

Ženska na drugi strani je bila navdušena, ko sem ji povedala, da sem nekoč delala kot manekenka. V ozadju sem slišala tipkanje, v brskalnik je vpisala moje ime. Upala sem, da bo našla povezavo na spletno stran nekdanje agencije, kjer so bile še vedno moje fotografije. Na računalniku v kavarni sem si jih nekajkrat ogledala. Ne vem, zakaj. Kot da bi se hotela mučiti ali pa bi iskala potrditev, da sem lahko na razgovorih samozavestnejša.

»Kdaj se lahko oglasiš?«

»Samo malo, da pogledam v koledarček.«

Stala sem pred ženitno posredovalnico Kraljevski odnos na Leninovem prospektu. Na Moskovskem je bil še Amorjev lok, zraven hotela Metalurg je stala Slovanka. V torbici mi je razpadal listek s telefonsko številko dekleta, ki je denar služilo z udeležbo na protestih. Dobro je kazalo, ni kaj. Peš sem se odpravila nazaj na postajališče, dekletovo številko sem vrgla na tla. Pisarno so imeli v Dnipropetrovsku, pot bo precej dolga. Vseeno sem bila pripravljena takoj skočiti na vlak, če bi bilo treba.

»Veseli bi bili, če bi lahko prinesla svoje fotografije, pa mogoče še fotografije drugih družinskih članov – staršev, starih staršev, tet, stricev, bratrancev in sestričen,« je rekla ženska. »Več ko jih boš prinesla, bolje bo. Svoje zaposlene bi radi dobro spoznali in izvedeli, kdo so v resnici in kaj so njihove prednosti.«

»Kakšne fotografije?«

»Kakršnekoli. Fotografija pove več kot tisoč besed,« se je zasmejala. »Naslednji teden v ponedeljek pride sem direktorica iz Kijeva z večernim letom, v sredo se mora že vrniti. Bi lahko prišla v torek zjutraj?«

S prstom na nogi sem butnila v privzdignjen tlakovec. Je šlo podjetju tako dobro, da je lahko direktorica letela med Kijevom in Dniprom? To so počeli le poslanci in najuspešnejši poslovneži – ljudje, ki so imeli denarja kot pečka. Se bom res v živo srečala z enim od njih? Ali pa je ženska hotela narediti le vtis name, mi dati vedeti, da gre za zelo uspešno podjetje? Roka mi je kar sama od sebe segla k lasem. Narastek.

Teta je imela tuš samo zunaj, na vrtu. Tam si bom težko sprala barvo za lase, morala bom k frizerki.

»Naslednji teden ima direktorica v Kijevu že zelo zaseden. Tukaj, pri nas, pa bo imela nekaj več časa. Kaj praviš, se dobimo pri nas? Če nam pošlješ številko bančnega računa, ti bomo nakazali denar za vozovnico za vlak. Bo v redu prvi razred?«

Uspelo mi je odgovoriti pritrdilno in upala sem, da sogovornica ni slišala, kako sem vsake toliko pozabila dihati. V vlakih mi je bilo slabo zaradi smradu po premogu, zato je bila vozovnica v kupeju za dve osebi še posebej prijetno presenečenje. A nekaj mi ni dalo miru. Oglas sem odkrila na električnem drogu, ne v časopisu ali na spletu, niti v *maršrutki* ne – torej na nobenem kraju, kjer so oglaševale uspešne firme. Našla sem ga na mestu, kjer zanj ni bilo treba plačati. Kako je lahko direktorica takega podjetja imela dovolj pod palcem, da je letela med Dniprom in Kijevom, in kako je lahko takšno podjetje kandidatkam plačalo drago vozovnico samo za na razgovor? Nisem razumela, zakaj se jim je tako mudilo in zakaj moram s sabo prinesiti fotografije, pa tudi tega ne, za kakšno delo pravzaprav gre. Ob ženskinem navdušenju sem pomislila na darovanje organov, čeprav mi ni bilo jasno, kako je to lahko povezano z mojimi fotografijami. A saj ni bilo pomembno, edino pomembno je bilo plačilo. Ženska je še naprej klepetala, omenila je darilo življenja, potem je znova začela govoriti o potovanju. Sklenila sem, da se lahko odpovem ledvici. Lahko živim samo z eno. In polovici jeter. Zanjjo bodo plačali še več.

Nikomur nisem povedala, kaj sem sumila. Mislim, da sem si kot razlog za obisk Dnipra izmislila delovno mesto tolmačke, ob tem so se mami spet zaiskrile oči. Začela je korakati gor in dol po kuhinji z dolgimi koraki, držala se je pokončno, kot bi hotela vsem sporočiti dobro novico, čeprav jo je poslušala samo teta. Mami so se od razburjenja svetila lica, kot se sveti sveže prebarvan avtobus. Nisem hotela, da ju skrbi zame, zato jima nisem povedala, kaj natanko obsega moja služba, dokler nisem napredovala na položaj koordinatorke.

Helsinki

2016

Srce mi je poskočilo, ko sem videla očeta družine slediti mami in psu v park. Zraven sta bila tudi otroka. Fant je hodil nekoliko za drugimi; videti je bil razigran, segal je v zavojček hitro kopnečih rozin, da je šumelo. Avtomatično sem pokimala, odobravajoč njihove zdrave prehranske navade. Prejšnji teden otrok ni bilo na spregled, za kar sem krivila trebušno virozo, ki je razsajala. Zdaj so bili vsi videti zdravi. Za njo si ne bi nihče mislil, da je prebedela noči ob otrocih, celo po nakupih ji je uspelo iti – nov pomladanski dežni plašč peščene barve bi pristajal tudi meni, punčka pa je nosila šal, ki ga še nisem videla. Zazvonil je telefon, on se je oglasil in se nasmehnil ženi kot v opravičilo. Ona ga je lahko požala po roki in mu na hitro naslonila čelo ob ramo. Celo šnavcer, ki je bil zdaj spuščen, je dirkal naokrog v stilu. Zaradi svoje neobičajne bele barve je zbujal pozornost, na pasjih razstavah je vedno zmagoval. Nekaj časa sem občudovala njegovo tekanje in pozorno prežo, kadar je v daljavi opazil kaj zanimivega. Fantek se je zataknil pri vhodu. Vrečko je stresel, da bi iz nje odstranil ostanke, potem pa je ni vrgel na tla, odnesel jo je v koš. Dobro vzgojen, lepo se obnaša, tudi jaz bi ga tako naučila.

Tlesk vžigalnika me je zmotil med opazovanjem. Ženska poleg mene si je prižgala cigareto. Jezno sem jo ošinila in prepoznala cvetlični vzorec na zavojčku

tankih cigaret, preden sem se spet posvetila družini, ki je izginjala za veliko skalo. Moja sosedka ni bila Finka, tu ne kadijo cigaret Glamour.

»V Ameriki so nam rekli angeli. Ste se tam tega naučili?«

Nisem bila prepričana, ali sem jo prav slišala ali se mi je vse skupaj le dozdevalo. Še vedno sem s pogledom sledila družini, še vedno sem imela privzdignjeno brado. Nisem si upala zasukati glave, se prepričati. Ženska je nadaljevala, in bolj ko je govorila, bolj sem bila prepričana, da ni šlo za pomoto. Poznala sem jo in ona je poznala mene, sedeli sva na klopci v helsinškem parku, kot da vmes ne bi minilo že toliko let. Z vsako besedo je odstranila po en kamen s temeljev življenja, ki sem si ga tako skrbno zgradila. Nikoli si nisem mislila, da se bo zgodilo na tak način. Da se bo začelo z lepo zvenečimi opisi, ki jih je metala v zrak kot čajne skodelice iz porcelana Lomonosov in preverjala, ali se spomnim, o čem govori. Če se spomnim, da sem bila jaz tista, ki je pred leti uporabljala podobne besede, ker sem hotela zvabiti dekleta k nam, in da sem to počela tudi njej, seveda sem se spomnila, spomnila sem se vsake v sladke pridevnike zavite pasti, ob vsaki so se mi ramena še malo bolj povесila, kot bi mi to pomagalo izginiti s klopce, z vsakim zlogom sem čutila, kot bi se manjšala.

»Vedno ste znali najti dekleta, ki jih ni nihče hvalil. Točno takšne ste iskali.«

»Ti nisi bila ena izmed njih.«

»Veliko pa jih je bilo.«

Tlesknila je z ustnicami in pretegnila roke kot balerina.

»Kaj si že rekla?« se je spraševala. »Labodje jezero. Moje roke so ti v misli priklicale Labodje jezero, ni res?«

»To še vedno drži.«

Zasmejala se je, vetrovka ji je zašumela in opazila sem poznani gib. Prevzel me je njen nadzorovani način gibanja. Stopalo se ji je ob vsakem koraku dotaknilo tal, kot bi jo gledala polna dvorana.

Ko smo jo fotografirali za osebno mapo – takrat je bila še dekle –, je naredila špago v obleki, ki sem jo sama izbrala. Čeprav se je pred fotografiranjem šele dobro ogrela, je bilo v tej kombinaciji nekaj nepozabno intimnega: rožnata obleka A-kroja, telovadnica, gibki gležnji. Skoraj kot bi pozabila na fotografa. Maskerka ji je dobro uro s čopiči nanašala ličila na obraz, ampak tega človek ne bi nikoli uganil. Ko je bila mapa končana, sem vedela, da bo Darja postala moja zvezda in da bo iz mene naredila zvezdo.

Darja je vstala in se napotila proti vhodu ograde za pse. Takrat sem si že toliko opomogla od šoka, da sem vedela, kaj to pomeni. Počasi se je bližala družini; z vsakim metrom mi je na misel prišlo vse več podob tega, kaj bo sledilo, ko jo bo on prepoznal. Najprej bo iz sebe, potem bo izvlekel telefon. Ženska se bo začela dreti, pes bo pobesnel, punčka bo bruhnila v jok, fantek pa bo strmel v naju, povzročiteljici kaosa, in ko bo mama ob vse glasnejšem tuljenju policijske sirene potegnila otroka na varno, se bo fant ozrl, po-

gled na dve Rusinji, ki sta spravili njegova starša ob pamet, se mu bo vtisnil v spomin za vse večne čase.

Medtem ko sva se pogovarjali, se je družina razkropila. Darja je za hip postala, kot bi razmišljala, komu naj se najprej približa. Oče je prijel punčko za roko, napotila sta se za psom, ki mi je izginil iz vidnega polja, mama je pozornost posvečala mladiču zlatega prinašalca, pogovarjala se je z njegovo lastnico. Fant je postopal po ulici. Darja je nagnila glavo, odločila se je in odprla vrata ograde. Od mame jo je ločilo le še deset metrov ravne skale. Čez nekaj trenutkov me bodo razkrinkali; izgubila bom vse, kar mi je uspelo zgraditi v zadnjih šestih letih, lahko se poslovim od svojega novega življenja v Helsinkih. Čas mi bo štet v dnevih, morda celo v urah.

Pogledala sem navzgor. Mama je verjela v Boga in svetnike, jaz nisem. Vseeno sem si s šalom prekrila glavo, kot bi bila v cerkvi, in zamrmrala nekaj, kar bi lahko bila molitev; šele gib, s katerim sem si prekrila glavo, me je opomnil, da imam še vedno dve delujoči nogi. Moram jo ustaviti.

Šnavcer se je podil nekje za hribčkom s terierjem za petami, člani družine so bili povsem osredotočeni na divjanje domačih ljubljencev. Niso opazili mojih opotekajočih se korakov in tega, da bi se skoraj spotaknila ob šal, pa tudi tega ne, kako so se mi ljudje umikali, kot bi bila pijanka. Darja je bila le še nekaj metrov stran od nje, že je odprla usta.

»Bi rada denar? Si zato prišla?«

Kot kaže, nisem bila prepozna. Ustnice so se ji privihale v nasmešek. Mama se je oddaljevala, kazala

nama je hrbet. Psa sta bila pod nadzorom. Karabin je kliknil, ko sta se povodca zapela za ovratnici.

»Koliko mi daš?«

Za trenutek sem že pomislila, da se bo zasmejala in pripomnila kaj o mojih oblačilih in splošnem videzu, ki ni kazal na premožnost, a se je samo ustavila, ni se mi skušala izmotati iz prijema. Sledila sem njenemu pogledu. Družina se je začela odpravljati iz parka, mama je punčki popravila plašč in ona jo je objela okoli vratu; Darja se je zdrznila, kot bi jo kdo udaril. Čutila sem, kako se ji koščena podlaket trese. Kaj, če v park vendarle ni prišla zato, da bi izsiljevala mene ali družino? Toda vse na njej je potrjevalo mojo domnevo, da je na tesnem z denarjem. Shujšala je. Oblačila so visela z nje. To so bile cape, umetno usnje se ji je luščilo s škornjev. Torbica je široko zevala, raztrgana podloga je bila zalepljena z lepilnim trakom. Nekoč je dobro zaslužila. Za kaj je zafrčkala denar? Ji ga je kdo vzel, se je zapletla z napačnim moškim ali je vse pošiljala domov? Je vse namenila za to, da bi družino spravila iz vzhodne Ukrajine, stran od vojne? Ni imela dovolj, da bi si postavila novo življenje? Ali pa je vse že prej zapravila in je morala zdaj dobiti še več, da bi pomagala družinskim članom, ki so ostali doma? Mama je pravila, da je zdajšnja Doneška ljudska republika nekaterim vzela dom in drugim ponudila način za hiter zaslužek, saj so begunci za seboj pustili dovolj premoženja. Nekateri so se prostovoljno pridružili separatističnim skupinam, druge so vpoklicali na silo, ubežnike so ustrelili. Nekateri so se jim pridružili zato, ker bi jim v nasprotnem pri-

meru zaplenili dom in drugo premoženje, družino pa nagnali. Je Darjin prihod mogoče povezan s tem? So separatisti enega od njenih bratov nasilno pridružili svojim vrstam in je hotel stran z bojišča? Morda je bil kateri od njenih sorodnikov ugrabljen? S pogledom je sledila družini, ki je zapuščala park; ko jih ni bilo več videti, ji je lesk v očeh ugasnil kot sveča. Globoko sem zajela sapo. Kupila sem si nekaj časa.

»Niti centa ti ne dam, če naju prepoznajo.«

»So te prepoznali?«

Usta je ukrivila v posmeh in si polizala kapljico krvi. Suhe ustnice so bile razpokane.

»Veš kaj,« je prhnila. »Tebe se ne spomnijo nič bolj kot mene. Zanje si točno tako posebna, kot sem bila jaz zate.«

Darji sem rekla, da je posebna. Najbolj posebna. Pohvalila sem njene kosti in znanje tujih jezikov, njeno pamet in dejstvo, da je včasih trenirala gimnastiko. Njen nasmešek je bil brez enega samega oblačka, kot nebo nad Teksasom, brada pa kot bleščeča žlička za kaviar iz biserovine.

»Mislila sem že, da se me niti ti ne boš več spomnila, tudi če bi se predstavila takoj, ko sem prisedla,« je rekla. »Najbrž nisi pričakovala, da te bom našla? Pred ostalimi.«

Spomnim se, kako sva se nekoč, ko sem bila majhna, z očetom ločila v nekem podhodu. On me je sicer takoj našel, toda jaz sem bila že prepričana, da ga nikoli več ne bom videla in da me bo izpod zidu iz temnih plaščev mimoidočih zgrabilo nekaj nepredstavljivega. Zdaj je bil občutek podoben. Le da me

tokrat nihče ne bo rešil. Nihče drug kot jaz sama.
Morala sem poskušati ugotoviti, kaj se dogaja.

»Bi se lahko o tem pogovorili kje drugje?« sem vprašala in se zazrla v svoje roke. Konice prstov sem imela bele.

Dnipropetrovsk

2006

Direktorica podjetja je na mizo zložila fotografije moje družine. Tega nisem pričakovala, niti si nisem mislila, da bo moja morebitna bodoča šefica med razgovorom pregledovala fotografije, ki sem jih prinesla s sabo. Že več let nisem videla očetove podobe.

»Si v redu?« je vprašala in šele takrat sem dojela, da sem si z dlanjo prekrila usta.

»Tako zelo ga pogrešam.«

Vzela sem robček, ki mi ga je pomolila. Čustveni odziv je presenetil tudi mene. Sram me je bilo. Zakaj se nisem bolj pripravila? Mamo sem zadolžila, da je napravila izbor fotografij, in ji natvezla, da sem pogrešala album z družinskimi fotografijami, ko sem živela v tujini. Najbrž je mislila, da se nameravam preseliti. Hotela sem jo še kaj vprašati, toda ko sem dobila kupček fotografij, sem ga hitro vtaknila v torbico in se izmuznila skozi vrata. Zanesla sem se na to, da mama ne bi izbrala fotografij, ki bi me lahko vznemirile. Na primer fotografij s pogreba. No, teh res ni bilo.

»Tvoj oče je umrl v neki nesreči ... Je tako?«

Direktorica je še nekaj časa gledala fotografije, kot bi ji kdo razdelil slabe karte, potem je stopila do omar, iz nje vzela steklenico in dva kozarca ter predme porinila bombonjero, češ, postrezi si. Osredotočala sem se na težo kristala v svoji roki, na konjak, ki je odplaknil stiskanje v grlu, rekla sem si, da se moram

spraviti k sebi. Polomila sem ga – niti pomislila nisem na to, kako bo oče videti tujcem. Ko je umrl, sem imela štirinajst let in zdaj se mi je spet zdelo, kot bi jih imela štirinajst, kot bi bila pri rudniku, kamor me je peljal. Prva v seriji podob je prikazovala moške, ki so ravno zaključili delo za tisti dan in prišli na cigareto, med črnimi prsti so se svetile rdeče konice cigaret. V ozadju se je videlo veliko, čebru podobno dvigalo, s katerim so se dvignili iz jame. Nekdo je sedel in si odvijal cape okoli nog, zarežal se je, zobje so belo poblisnili. Pod črnim prahom so bili vsi videti enako; le očetov obraz se je med tovariši svetil od čistoče kot polna luna, le on na glavi ni imel tretjega očesa – čelne svetilke.

Še ena fotografija je bila iz istega časa. Na njej je oče stal poleg meni neznanega moškega v usnjenem plašču. Obema se je čez obraz risal nasmešek nekoga, ki je pravkar sklenil kupčijo. V ozadju sta se videla dva kombija, *buhanki*, sredi vse tiste sive, črne in rjave barve pa se je bleščal sinje modri tovornjak ZiL s kesonom.

Na fotografiji, ki je bila posneta nazadnje, je imel oče nekajdnevno strnišče, oblečen je bil samo v spodnjo majico brez rokavov. Rumenkast rob je bingljal z nje. Med prsti mu je visela cigareta v ustniku, komolce je naslanjal na kuhinjsko mizo. Na okenski polici so se razraščale neobrezane sadike paradižnika, podporne paličice so postrani nemočno štrlele. Med odprtim kozarcem s kislimi kumaricami in zvrhano emajlirano posodo kuhanega krompirja je stala steklenica žganja brez etikete. Vzdušje je bilo zamorje-

no, težek stekleni pepelnik se skoraj ni razločil izpod kupa cigaretnega pepela, škatlica z vžigalicami je bila prazna. Na mizi so stali trije kozarci, nikjer pa nobene gosta. Prepoznala sem povoščen prt in steno pri nas doma v barvi graha iz konzerve. Ni mi bilo jasno, kdo je naredil posnetek in zakaj. Kje je bil oče, ki sem se ga spominjala in se je nosil kot gospodar, kje je bila brezbriznost velikega zaslužkarja? Moški na fotografiji je bil utrujen, zaradi ječmenov na očesu in življenja na splošno je pobešal pogled. Nobene sledi več o čednem mladeniču, ta je izginil.

Ženska mi je porinila fotografije čez mizo.

»Tvoja mama je dober dokaz za to, da je fotogeničnost dedna, pa tudi tvoj oče, ko je bil mlajši. Kaj se je zgodilo potem? Pa Snižne?«

»V bistvu nismo živeli tam.«

»V tvojem življenjepisu piše, da si tam obiskovala šolo.«

»Samo krajši čas.«

»Ampak tvoj oče je doma iz Snižnega, tudi njegovi starši so bili od tam. Zakaj bi se kdo pri zdravi pameti preselil tja? Iz Talina, v devetdesetih letih!«

Direktorica je zmajala z glavo. Več kot očitno je podvomila o zdravorazumski razsodnosti moje družine, pa saj sem tudi jaz. Že takrat je bila to velika neumnost, za katero sem še vedno plačevala. Da bi kdaj zapustila tetino hišo, se ni več zdelo verjetno. Nisem se znala pripraviti za delo, za katero sem se prijavljala, ker nisem vedela, kaj obsega. A med razgovorom se mi je počasi začelo svitati, za kaj gre in kakšno vlogo pri vsem skupaj igra Snižne.

»Posnetki pljuč,« je rekla direktorica. »Ti to kaj pove?«

Nagubala sem čelo, čeprav se mi je kar zdelo, kam pes taco moli. Oče me je gledal izza mize. Svoje fotografije iz mladih let je sam razvil, robovi so se jim vihali kot brezovo lubje. Na nekaterih posnetkih so bili še vedno trikotni kaveljčki za pritrjevanje, mama jih je vzela iz svojega albuma.

»Nekoč smo imeli stranko, okoljskega znanstvenika iz Amerike ukrajinskih korenin. Želel si je darovalko iz mesta Stahanov v Donbasu, od koder je izvirala njegova družina, to je čisto blizu Snižnega,« je nadaljevala direktorica. »Potem pa si je premislil in izbral dekle iz najmanj onesnažene regije v Sovjetski zvezi, ki ni bila v Ukrajini. Hotel se je izogniti snovem, ki prinašajo tveganja. Nekatero zahodne stranke so zelo okoljsko ozaveščene. Če bodo iskali Snižne po spletu, to ne obeta nič dobrega. Bi se rada prepričala na lastne oči?«

Zaslon na mizi je obrnila proti meni.

»Glej.«

Vtipkala je nekaj besed in že so zaslon preplavili posnetki, ob katerih bi se vsakdo zdrznil. Podobno kot ob pogledu na zadnje očetove fotografije.

»V naši agenciji smo specializirani za poslovanje s tujci, takšne podobe pa ne poskrbijo za najboljši prvi vtis. Pri strankah se lahko pojavijo sumi, da je za naša dekleta edini motiv denar, da tega ne počnejo zaradi poslanstva. Snižne je videti kot reven kraj, kjer ljudje nimajo veliko upanja.«

Že sem hotela vstati, ko mi je direktorica začela razlagati o obetih agencije za prihodnost. Ugotovila sem, da razgovora vendarle še ni konec. Z naštevanjem dejstev, ki so mi zniževala vrednost, mi je samo dala vedeti, kje kotiram, po naštevanju golih dejstev pa je bil na vrsti predah, prijetna zgodba o tem, kako je začela poslovati še v sovjetskih časih v velikih mestih, Dnipropetrovsku in Harkovu, kjer je našla strokovnjake in dekleta, pripravljena za delo, po razpadu imperija je namreč stopnja zaposlenosti med strokovnjaki strmoglavila. Njene načrte so sprejeli z navdušenjem, naredila pa je tudi nekaj dobrega za običajne ljudi na cesti, saj po njeni zaslugi niso vsi zdravniki pobegnili na zahod. Poslušala sem jo in delo me je začelo resnično zanimati, ne samo zaradi plače. Zanimala me je ona, njeno nadarjenost si moral občudovati, prav tako njeno sposobnost, da je zagrabila vsako ponujeno priložnost. V tistem trenutku sem začela verjeti vanjo. Hotela sem biti kot ona.

»Si vedela, da se je v Harkovu rodil prvi otrok iz epruvete v kateri od članic Skupnosti neodvisnih držav? Naše negovalno osebje in raziskovalci so med najboljšimi na svetu. Pa misliš, da zahodnim strančkam to zadošča? Seveda ne. Torej moramo spremeniti svoje poslovanje,« je pojasnila. »Sprašujejo o podtalnici, onesnaženosti, težavah zaradi rudnikov in o tem, kako vse to vpliva na potomstvo. Po drugi strani pa jim vsaj ni treba zgraditi zaklonišč za rezervoarje z dušikom, kot jih je treba za Ruse. V poslovalnici v Kijevu jih na primer ne potrebujemo, saj po novem

naše stranke prihajajo večinoma z zahoda, oni so naša glavna ciljna skupina.«

Razmišljala sem, kako bi se lahko pokazala v malo boljši luči.

»Če kdo v iskalnik vnese Dnipro, so najbrž zadetki že precej dobri,« sem previdno pripomnila. »Vseeno je lepo mesto, vedno je bilo in tudi zdaj je.«

Še vedno sem se bala, da bi se mi lahko leta v Snižnem poznala na krvni sliki, na posnetkih pljuč ali na testih, o katerih nisem še nič vedela, in bi se lahko pod nosom obrisala za službo. Strah ni bil razumno utemeljen, samo časa nisem imela, da bi zadevo v miru premislila. Koordinatorica, s katero sem govorila po telefonu, je bila naravnost očarana nad mojimi fotografijami. Domišljala sem si, da bom takoj dobila denar na roko in se vrnila na podeželje sporočit mami, naj si od Ivana ne izposoja denarja. Nisem imela veliko izbire. Lahko si poiščem moškega, ki bo imel kaj pod palcem, a to bo trajalo, zahodnjakov pa sem imela dovolj že iz manekenskih let. Potem pa me je prešinilo, da bi si z določeno informacijo morda lahko zvišala vrednost. Direktorica bi spoznala, da sem primerna za delo.

»Cepljena sem bila po programu. Že v Talinu.«

»Kaj misliš s tem?«

»Na prvem obrazcu me glede tega niste vprašali, pa tudi potrdila o cepljenju ni bilo treba priložiti. Čeprav bi bilo nujno. Gotovo sem primerna vsaj za domačno materinstvo, če že ne za darovanje jajčnih celic.«

Direktorica je nekajkrat na hitro pomežiknila. Na to ni pomislila. Mogoče sem še imela možnost. Če me ona zavrne, bom poiskala kakšno drugo agencijo, takrat bom že vedela, kakšne kandidatke iščejo. Mesta Snižne ne bom omenjala, izbrisala ga bom iz življenjepisa. Ali pa bom poiskala manj ekskluzivno agencijo. Tudi takšne najbrž obstajajo.

»Če glede tega še niste imeli težav, ste imeli srečo,« sem nadaljevala in pomignila proti očetovi fotografiji. »Njegov kolega je bil v poslu, povezanim s cepljenjem. Dekleta iz Donbasa niso rizična zaradi onesnaženja, ampak zato, ker so krajevni prebivalci nasprotniki cepljenja, zato pol otrok s tega območja ni bilo cepljenih. Nekateri pa so bili za isto stvar cepljeni prevečkrat, ker so šole sodelovale v poslu. Kakšne so posledice, če so darovalko vsako šolsko leto cepili proti rdečkam? Kaj pa, če ni bila cepljena in zboli sredi postopka? Gotovo vam je jasno, da rdečke in nosečnost ne grejo najbolje skupaj.«

Direktorica je stisnila ustnice in me pogledala z novimi očmi.

»Brihtna punca si,« je rekla.

Na njenem podočniku sem opazila sled šminke. Nasmehnila se je, meni in možnostim, jaz pa sem v mislih molila k Materi božji. Mora se mi posrečiti.

»Glede tvojega očeta se bo treba nečesa domisliti. In glede Snižnega tudi. Pozabiti moramo nanj. Rekli bomo, da so bili očetovi starši od nekod drugod. V Pariz si šla iz Talina, ne? Kot Carmen Kass?«

Nisem razumela, na kaj meri s tem. Seveda sem poznala Carmen Kass. Agent iz Milana jo je odkril v

talinski veleblagovnici. V manekenski karieri je imela več sreče od mene. Ali pa je imela v glavi več soli.

Pogovorili sva se o vsem, kar je veljalo imeti v mislih. Če bodo stranke vprašale o Černobilu, naj rečem, da sem v času nesreče z družino živela v Talinu. Od tam so se starši kasneje preselili v regijo Mikolajiv, v bližino očetove sestre, ki naj ne bi mogla več sama skrbeti za ostarele starše. Ker zadnjih očetovih fotografij nismo mogli kazati, je bilo njegovo smrt treba prestaviti v leto, ko je bil videti še kolikor toliko v redu. V Afganistanu umrli bratranec je lahko ostal na družinskem drevesu, ni pa se smelo omenjati, da se je teti omračil um, ko je sin prišel domov v pocinkani krsti, iz ene od zvarjenih lukenj pa so gomazeli črvi. Stranke so zanimale tri generacije, zato je bilo najbolje, da drugih nenaravnih smrti ni bilo, prav tako ne fizičnih ali duševnih bolezni, ki bi jih lahko imeli za dedne.

»Če je kdo od sorodnikov v ječi, mi to povej zdaj.«

»Saj zaporna kazen ni dedna.«

»Agresija pa je. In ne omenjaj strankam tiste šale.«

Vedela sem, kaj misli. Pri nas so pošteni ljudje v zaporu, nepošteni pa v parlamentu.

Ko sem vprašala, ali si ni torej za vsako Ukrajinko treba izmisliti družinskega drevesa, sem v odgovor dobila krohot, pospremljen z bobnanjem nohtov po mizi, podobnim škrebļanju poletnega dežja.

»Zahodnjaki ne razmišljajo tako. Ampak oče darovalke mora imeti zakonito službo. Raje sploh ne bom vprašala, v kakšni nesreči je umrl tvoj oče in kje. Za naše *kopanke* v njihovem svetu ni prostora.

Tam je najbrž delal tvoj oče, kajne? V nezakonitem rudniku?«

»Tega nisem rekla.«

»Pa zapor?«

»Oče je umrl, preden bi lahko končal za zapahi.«

»Nisi prva rudarjeva hčerka, s katero imam razgovor, pa tudi ne prva, katere družina živi od *kopank*.«

Bilo mi je kristalno jasno, da očetova zgodba ne bo primerna za v osebno mapo, če bi rada ciljala na stranke z debelo denarnico. V tej sliki ni bilo prostora za alkoholizem, samomore – prave in take, pri katerih so osebe za končanje življenja dobile pomoč –, kaj šele za nezakonite rudokope ali nasade maka.

»Pozabiva vse to in se raje domisliva, kakšno šolo si zaključila. Nedokončana osnovna šola namreč ne bo dovolj. Kaj praviš na to, da si pustila delo manekenke zaradi študija in diplomirala na Lingvistični fakulteti v Kijevu?«

Opravila sem test. Bila sem sprejeta. Direktorica mi je rekla punca za v izložbo in mi predlagala, da se preselim v Kijev, kjer poslovanje z zahodnimi stranikami lažje poteka, obljubila mi je celo predujem. Nekaj denarja bom lahko dala mami, poleg tega bom dobila svoje stanovanje s kopalnico, spet bom imela tekočo vodo in lahko si bom kupila nov telefon, moj trenutni je bil že v zadnjih izdihljajih. Čaka me življenje z restavracijami in espressom, življenje odrasle ženske, ne hčerke, ki se je vrnila v domačo vas. Direktorica mi bo uredila dokumente, ki bodo dokazovali, da sem učiteljica angleščine in francoščine, kar je bilo zaradi jezikovnih veščin, ki sem jih pridobila

med bivanjem v tujini, povsem verjetno, iz plačilne liste bo razvidno, da tuje jezike poučujem na plačljivih večernih tečajih. Na banki je bilo treba zaradi vizumov kupiti izpisek. Ob znesku, ki je bil zapisan na njem, pa sem se vseeno nejeverno zasmejala. Postajala sem vse bolj popolna, moj oče pa tudi. Po novem je bil gradbinec, ki je življenje izgubil v nesreči na delovišču, nazadnje naj bi bil zaposlen v gradbenem podjetju v regiji Mokolajiv. Direktorica mi je zatrdila, da je bilo podjetje njihov zanesljivi partner, kadar so bili življenjepisi deklet potrebni manjših lepotnih popravkov. Snižne je izbrisala iz moje zgodovine in iz zgodovine mojih družinskih članov, kot da nihče od nas nikoli ne bi bil tam.

Pripravljena sem bila storiti karkoli, zato sem bila vesela, da se mi ne bo treba posloviti od jeter in ledvice, prav tako mi ne bo treba trkati na vrata ženitnih posredovalnic. V primerjavi s tem je bilo darovanje nekaj jajčnih celic smešno nedolžna zadeva.

Večkratnega darovanja jajčnih celic nisem nikomur omenjala. Pa tudi kasneje me nihče ni vprašal, kako to, da sem pristala v tem poslu. Direktorica je včasih pripomnila, da me je brž zagrabila, takoj ko ji je postalo jasno, kako pametna in mednarodno usmerjena sem ter koliko tujih jezikov obvladam. Ljudje so domnevali, da sem v podjetju že od začetka delala kot koordinatorka. Darovanje jajčnih celic ni igralo vloge, kasneje, ko sem v karieri napredovala, pa se mi je zdelo, da bi se spustila na isto raven z dekleti, če bi povedala za to. Samo avtoriteto bi si zapravela.

Nisem ti lagala nalašč. Olepševanje sem imela za nedolžne kozmetične popravke, ki so se jih posluževali vsi.